

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 9867/2022
10.04.2024. године
Београд

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Иване Рађеновић и Владиславе Милићевић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., са умешачем на страни тужиоца ДОО „ББ“ Београд, чији су заједнички пуномоћници Александер Килибарда и Марина Килибарда, адвокати из ..., против тужених Градске општине Земун, коју заступа Градски правобранилац – Одељење Земун, и Републике Србије, коју заступа Државни правобранилац, Београд, ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужиоца и умешача, изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 4799/21 од 09.03.2022. године, у седници одржаној дана 10.04.2024. године, донео је

РЕШЕЊЕ

УКИДАЈУ СЕ пресуда Апелационог суда у Београду Гж 4799/21 од 09.03.2022. године и пресуда Вишег суда у Београду П 3636/19 од 10.03.2021. године у ставовима првом, другом, трећем и петом изреке и предмет у овом делу **ВРАЋА** првостепеном суду на поновно суђење.

ОДБИЈА СЕ захтев тужене за накнаду трошкова одговора на ревизију.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Београду П 3636/19 од 10.03.2021. године, ставом првим изреке, није дозвољено објективно преиначење тужбе од 20.11.2020. године. Ставом другим изреке, одбијен је као неоснован основни тужбени захтев тужиоца којим је тражио да се обавезе тужена Градска општина Земун да му на име накнаде штете због измакле добити исплати износ од 31.707.654,34 динара, са законском затезном каматом од пресуђења до исплате. Ставом трећим изреке, одбијен је као неоснован евентуални тужбени захтев тужиоца којим је тражио да се обавезе тужена да му на име накнаде штете због измакле добити исплати износ од 10.629.241,00 динара, са законском затезном каматом од 30.09.2006. године до исплате. Ставом четвртим изреке, обавезана је тужена Градска општина Земун да тужиоцу на име трошкова парничног поступка исплати износ од 1.855.300,00 динара. Ставом петим изреке, обавезан је тужилац да туженој Републици Србији на име трошкова парничног поступка исплати износ од 462.000,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 4799/21 од 09.03.2022. године, ставом првим изреке, одбијене су као неосноване жалбе тужиоца и умешача на страни тужиоца и потврђена првостепена пресуда у ставовима првом, другом, трећем и петом изреке. Ставом другим изреке, одбијени су захтеви тужиоца, умешача на страни тужиоца и тужене Градске општине Земун за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужилац и умешач на страни тужиоца су благовремено изјавили ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примене материјалног права.

Тужена Градска општина Земун поднела је одговор на ревизију, са захтевом за накнаду трошкова састава одговора.

Врховни суд је испитао побијану пресуду у границама прописаним чланом 399. Закона о парничном поступку – ЗПП („Службени гласник РС“, бр. 125/04...111/09), који се примењује на основу члана 506. став 1. ЗПП („Службени гласник РС“ број 72/11...10/23 - др. закон) и закључака о дозвољености ревизије усвојених на седницама Грађанског одељења Врховног касационог суда од 03.03. 2015. и 10.03.2015. године, и оценио да је ревизија основана.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је као најбољи понуђач добио право градње пословног центра у Земуну, ... на конкурс ЈП „ЗИПС“ Земун, расписаног на основу идејног пројекта тужене Градске општине Земун као наручиоца (објављеног у листу „Земунске новине“ бр. 239 од 20.03.1999. године). По том основу, тужилац је са овим јавним предузећем закључио 11.05.1999. године уговор који је за предмет имао доделу локације на ... испред бројева 14, 16. и 18 на делу кат. парцеле ... КО Земун за заузеће јавне површине, а ради изградње пословног центра привременог карактера, а туженој Градској општини Земун на име излицитиране цене за уступање права градње уплатио износ од 363.000,00 динара. Након изградње објеката, тужена Република Србија – Министарство грађевине наложила је њихово рушење како туженој општини (решење бр. 35-03-00-881/999-04 од 12.08.1999. године), тако и тужиоцу (решење бр. 351-03-0081/99-04 од 10.01.2000. године) јер као инвеститори нису имали одобрење за градњу. Упркос томе, тужена општина одобрила је тужиоцу привремено заузеће јавне површине на неодређено време (решење Одељења за грађевинске и комуналне послове бр. 353-263/2000-3 од 25.07.2000. године које је касније поништено решњем истог органа бр. 353-263-2000-3 од 11.12.2000. године) и одредила кућне бројеве за привремене објекте (решење Одељење за имовинско-правне и стамбене послове бр. 015-1567/00-6 од 10.08.2000. године).

Због опасности од рушења објеката, тужилац и тужена општина закључили су уговор оверен пред Четвртим општинским судом у Београду под Ов 147/2000 дана 06.10.2000. године (чији је предмет обезбеђење инвестиција и изградња предметних локала), којим се општина обавезала према тужиоцу да му у случају доношења одлуке о рушењу локала исплати накнаду за уложена средства, која инвестиција по њиховом споразуму на дан закључења уговора вреди 6.244.000,00 динара. У ванпарничном поступку за обезбеђење доказа пред Четвртим општинским судом у Београду РЗ 109/01

(који је тужилац покренуо) грађевинским вештачењем утврђено је да су објекти потпуно изграђени, те да на је дан вештачења 29.01.2001. године њихова грађевинска вредност 10.396.702,50 динара, а тржишна вредност 19.302.436,00 динара. Рушење објеката извршено је 06.03.2001. године од стране тужене општине (по решењу тужене Републике Србије - Министарство грађевине бр. 351-03-0081/99-04 од 10.01.2000. године). Управни спорови покренути по тужбама овде тужиоца против одлука надлежних органа тужених Градске општине Земун и Републике Србије окончани су у његову корист.

Грађевинским вештачењем преко Комисије судских вештака Вере Јефтимијадес и Драгомира Мареновића (основни налаз и мишљење од 29.09.2006. године, са допунама од 13.07.2007. године и од 16.06.2010. године од којих је последња уследила услед протека времена и постизања сагласности вештака да су објекти били у целости завршени), утврђено је да су изграђени објекти – локали привременог карактера, те да је према ценама на дан 31.05.2010. године њихова грађевинска вредност 31.707.654,34 динара, а тржишна вредност 33.238.500,00 динара (332.385,00 евра), која са умањењем по основу: вредности грађевинског материјала (преузетог од стране тужиоца) од 241.831,00 динара и вредности радова на завршетку објекта (који нису обухваћени основним налазом и мишљењем) од 4.109.759,00 динара, износи 31.465.823,34 динара (314.823,34 евра). Економско финансијским вештачењем преко судског вештака - члана комисије вештака Александра Станковића утврђено је да висина штете у виду изгубљене добити коју би тужилац остварио издавањем локала у закуп у временском периоду од 06.03.2001. године (као дана рушења), односно од 01.04.2001. године до дана вештачења 30.09.2006. године, тј. за 66 месеци, узимајући као параметар тржишну цену закупа од 1.065,00 динара/м² (по ценама у време вештачења), износи укупно 15.581.346,00 динара (по 236.081,00 динара месечно), што са одбитком расхода пословања од 4.949.105,00 динара, износи 10.629.241,00 динара, уз валоризацију до дана вештачења (основни налаз и мишљење од 04.10.2006. године са изјашњењем од 14.11.2006. године), а да узимајући као параметар цене закупнине за економско пословни простор у Земуну које утврђује општина износи 6.603.510,67 динара (допуна налаза и мишљења од 04.09.2020. године).

Међупресудом Вишег суда у Београду П 6982/10 од 12.03.2015. године, утврђено је да су тужени Градска општина Земун и Република Србија у обавези да тужиоцу АА солидарно накнаде материјалну штету како обичну штету тако и измаклу корист. Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 4130/15 од 06.11.2015. године одбијена је жалба тужене општине Земун и потврђена првостепена пресуда у односу на ову тужену, а преиначена у односу на тужену Републику Србију тако што је одбијен тужбени захтев. Делимичном пресудом Вишег суда у Београду П 6982/10 од 13.02.2017. године, исправљеном решењем истог суда од 05.04.2017. године (која је постала правноснажна доношењем пресуде Апелационог суда у Београду Гж 3532/17 од 14.06.2017. године), обавезана је тужена Градска општина Земун да тужиоцу по основу накнаде штете плати износ од 363.000,00 динара, са законском затезном каматом од 06.05.1999. године до исплате (став први изреке), да тужиоцу на име накнаде обичне штете плати износ од 6.244.000,00 динара са законском затезном каматом од 06.10.2000. године до исплате (став други изреке), а одбијен је тужбени захтев тужиоца у делу којим је тражио да се обавезе тужена Градска општина Земун да му плати законску зетезну камату на досуђени износ од 6.244.000,00 динара за

период од 06.10.2000. године до 06.03.2001. године (став трећи изреке), и одлучено да се до правноснажности пресуде застане са расправљањем о износу преосталог тужбеног захтева на име накнаде обичне штете и трошкова парничног поступка, о којима ће бити одлучено коначном пресудом (став четврти изреке).

Полазећи од изложеног, у поступку настављеном након правноснажности делимичне пресуде нижестепени судови нису дозволили објективно преиначење тужбе учињено поднеском тужиоца од 20.11.2020. године, јер се тужена општина томе противила, налазећи да преиначење не би било целисходно у тој фази поступка, позивајући се на члан 193. ЗПП („Службени гласник РС“ бр. 125/04 и 111/09).

Поред тога, полазећи од утврђеног чињеничног стања нижестепени судови су одбили тужбени захтев за накнаду материјалне штете у виду изгубљене добити како основни (главни) којим је тражена исплата износа од 31.707.654,34 динара са законском затезном каматом од пресуђења до исплате, тако и следећи (евентуални) којим је тражена исплата износа од 10.629.241,00 динара са законском затезном каматом од 30.09.2006. године до исплате, позивајући се на члан 155. у вези члана 189. Закона о облигационим односима-ЗОО. По оцени нижестепених судова, овако постављен основни (главни) тужбени захтев не ужива правну заштиту јер је заснован на грађевинској вредности порушених објеката (утврђеној допунским грађевинским вештачењем од 16.06.2010. године) па не може престављати изгубљену добит како то опредељује тужилац, већ би могао представљати само стварну штету утврђену према ценама на дан 31.05.2010. године. Ни следећи (евентуални) тужбени захтев не ужива правну заштиту јер је заснован на валоризованој вредности закупнине за предметне објекте која се могла остварити у периоду од рушења објеката до вештачења (како је то утврђена налазом вештака економско-финансијске струке од 30.09.2006. године) на бази просечне месечне цене закупнине на овој локацији у време вештачења, при чему тужилац није доказао да је било извесно повећање његове имовине за овај износ, имајући у виду да му је још 10.01.2000. године (када му је као инвеститору решењем тужене Републике Србије – Министарства грађевине наложено да поруши изграђене пословне објекте) било познато да ће објекти бити порушени с обзиром на пропусте тужене Градске општине Земун у прибављању одговарајућег одобрења. С тим у вези, нижестепени судови су имали у виду и чланове 18. и 20. Одлуке о условима и начину постављања привремених објеката на јавној површини у Београду, важеће у време изградње предметних привремених објеката, према којима је корисник дужан да привремени објекат користи у складу са одобрењем према којем се постављени привремени објекат не може издати у закуп или подзакуп, односно предати на коришћење другом лицу уговором о пословно-техничкој сарадњи нити било којим другим уговором. У ситуацији када правноснажно утврђено чињенично стање води закључку да је штетна последица у виду изгубљене добити (опредељене као изгубљена закупнина) не би ни наступила узевши у обзир садржину одредбе члана 189. ЗОО, то правноснажна одлука о обавези накнаде материјалне штете у виду изгубљене добити (међупресуда) не мора обавезивати суд приликом доношења одлуке о на овај начин опредељене изгубљене добити.

По налажењу Врховног суда нижестепене одлуке се не могу прихватити као правилне. Пре свега, одлуке нижестепених судова су захваћене битном повредом одредаба парничног поступка из члана 361. став 2 тачка 12. ЗПП на коју се ревизијом

основано указује. Поред тога, нижестепене пресуде су у погледу одлуке о накнади материјалне штете у виду изгубљене добити засноване на погрешној примени материјалног права због чега је чињенично стање остало непотпуно утврђено.

Према члану 193. став 2. ЗПП („Службени гласник РС“, бр. 125/04...111/09),, сматраће се да постоји пристанак туженог за преиначење тужбе ако се он упустио у расправљање о главној ствари по преиначеној тужби, а није се пре тога противио преиначењу.

Тужилац је, према стању списка, у наставку поступка након правноснажности делимичне пресуде Вишег суда у Београду П 6982/10 од 13.02.2017. године, исправљене решењем истог суда од 05.04.2017. године (којом је одлучено само о делу захтеву за накнаду обичне штете), поднеском од 20.11.2020. године учинио објективно преиначење тужбе када је реч о захтеву за накнаду штете у виду измакле користи тако што га је повећао на износ од 45.611.992,84 динара (до којег је дошао тако што је поред раније утуженог периода од 06.03.2001. године до 30.09.2006. године, који је био предмет вештачења, обухватио и период од 30.09.2006. године до новембра 2020. године, за који је сам обрачунао висину штете), а када је реч о захтеву за накнаду обичне штете тако што га је смањио имајући у виду износе који су му досуђени делимичном пресудом (главни тужбени захтев), а у погледу евентуалног није било измена. Супротно разлозима нижестепених судова, тужена општина се упустила у расправљање по преиначеној тужби поднеском од 12.02.2021. године.

Не могу се прихватити као правилни разлози нижестепених судова да није било целисходно дозволити преиначење тужбе. Правилна примена материјалног права (члан 189 став 2. ЗОО) захтева да се висина штете утврди према ценама у време доношења судске одлуке. У складу са тим, након правноснажности наведене делимичне пресуде, у наставку поступка тужилац је поднеском од 12.10.2017. године предложио да се обави допунско вештачење на околност висине обичне штете и измакле добити (због знатног протекла времена од обављених вештачења). По овом предлогу тужиоца, решењем првостепеног суда од 20.11.2019. године правилно је одређено извођење доказа допунским вештачењем на околност висине материјалне штете (на дан допунског вештачења). Међутим, касније донетим решењем првостепеног суда од 17.08.2020. године одређено је допунско вештачење само на околност висине изгубљене добити за период од 06.03.2001. године до 30.09.2006. године, према ценама закупнине пословног простора у Земуну коју утврђује Општина Земун. Допуном налаза и мишљења вештака економско-финансијске струке од 04.09.2020. године, утврђено је да висина накнаде штете по основу изгубљене добити (немогућности издавања) износи 6.603.510,67 динара за период од 06.03.2001. године као дана рушења до 30.09.2006. године као дана вештачења. На рочишту од 13.11.2020. године тужилац је тражио ново допунско вештачење на околност висине материјалне штете због изгубљене добити за период од претходног вештачења до новог вештачења, али је суд донео решење којим је одбио овај доказни предлог тужиоца. Након тога, тужилац је поднеском од 20.11.2020. године извршио преиначење (на начин како је то напред изложено).

Како првостепени суд није дозволио објективно преиначење тужбе учињено поднеском тужиоца од 20.11.2020. године, одличено је о раније истакнутом захтеву

тужиоца за накнаду штете у виду изгубљене добити из поднеска од 19.01.2011. године (којим су истакнута три главна тужбена захтева, од којих су неки имали своје евентуалне тужбене захтеве). Иако су приликом одлучивања о тужбеном захтеву за накнаду штете у виду изгубљене добити нижестепени судови имали у виду чињеницу да је међупресудом расправљен основ тужбеног захтева за накнаду овог вида штете, због погрешно заузетог става да тужиоцу не припада право за овај вид штете, одбили су овај тужбени захтев (како главни, тако и евентуални).

Према члану 335. став 1. ЗПП (међупресуда), ако је тужени оспорио и основ тужбеног захтева и износ тужбеног захтева, а у погледу основа ствар је сазрела за доношење одлуке, суд може из разлога целисходности да донесе прво пресуду само о основу тужбеног захтева. До правноснажности међупресуде суд ће застати са расправљањем о износу тужбеног захтева (став 2.). Према члану 346. став 1. ЗПП (правноснажност пресуде), пресуда која се више не може побијати жалбом постаје правноснажна уколико је њома одлучено о захтеву тужбе или противтужбе.

По ставу Врховног суда, у поступку који се води након правноснажности међупресуде којом је расправљен основ тужбеног захтева (овде захтева за накнаду штете због изгубљене добити) у смислу члана 335. став 1. у вези члана 346. став 1. ЗПП, одлучује се само о висини тужбеног захтева. У тој ситуацији, теоретски гледано, тужбени захтев би се могао одбити само ако тужилац у наставку поступка не би доказао висину претрпљене штете (вештачењем и другим доказима), а висина штете се не би могла утврдити ни слободном оценом доказа (члан 224. ЗПП). Све ово нижестепени судови су занемарили приликом одлучивања о овом виду штете.

Осим тога, у конкретном случају се није радило о главном и евентуалном тужбеном захтеву за накнаду штете ни у погледу обичне штете, а ни у погледу изгубљене добити у смислу члана 191. ЗПП, већ о тзв. неправом главном и евентуалном тужбеном захтеву за наведене видове штете који се разликују само у погледу висине тражених износа.

Према члану 191. став 1. ЗПП, у једној тужби тужилац може истаћи више захтева против истог туженог кад су сви захтеви повезани истим чињеничним и правним основом. Према ставу 3. овог члана, тужилац може два или више тужбених захтева у међусобној вези истаћи у једној тужби, и тако да суд усвоји следећи од тих захтева ако нађе да онај који је испред њега истакнут није основан.

У конкретном случају, сви захтеви тужиоца за накнаду обичне штете и за накнаду изгубљене добити из његовог поднеска од 19.01.2011. године (о коме је само делом одлучено делимичном пресудом) били су садржани у највишем траженом износу за сваки од тих видова штете (када је реч о обичној штети у износу од 33.238.500,00 динара, па и потраживања по основу уплате излицитиране цене и по основу уговора из 2000. године, а када је реч о изгубљеној добити у износу од 31.707.654,34 динара), без обзира на то што их тужилац опредељује као главне и евентуалне јер су засновани на истом чињеничном и правном основу (накнада штете проузроковане пропуштањем тужене општине да му изда све потребна документа за изградњу предметних објеката што је довело до њиховог рушења).

Осим тога, приликом одлучивања о захтеву тужиоца за накнаду штете у виду изгубљене добити нижестепени судови, који су сматрали да се о ради о мањим монтажним објектима иако је грађевинским вештачењем утврђено да се радило о више објеката-локала, нестандартне висине (укупне површине преко 200м²), одбили су овај тужбени захтев с позивањем на Одлуку о условима и начину постављања привремених објеката на јавним површинама у градској општини Земун („Службени лист града Београда, бр. 3/97). Међутим, занемарили да је пре расписивања конкурса (на којем је тужилац остварио право градње) одлуком Уставног суда IY -242/97 од 22.01. 1998. године утврђено да Одлука о условима и начину постављања привремених објеката на јавним површинама у градској општини Земун („Службени лист града Београда, бр. 3/97) није у сагласности са законом. Осим тога, нису разјаснили ни да ли су и какав споразум тужилац и тужена општина имали у вези њиховог економског искоришћавања (издавања у закуп).

Ово су разлози због којих су укинуте нижестепене одлуке, укључујући и о одлуку о трошковима парничног поступка донету у односу на тужену општину јер иста зависи од коначног исхода спора.

Предмет оцене од стране Врховног суда нису били наводи ревизије којима се полемише са ставом нижестепених судова о разлозима због којих нису одлучили о делу тужбеног захтева за накнаду обичне штете јер нема одлуке о том делу тужбеног захтева, а ни предлога тужиоца за доношење допунске (коначне) поднетог у року од 15 дана од пријема овде побијане (коначне) пресуде (члан 343. став 1. ЗПП), због чега се сматра да је тужба у том делу повучена (став 3. овог члана). Последице овог пропуста сноси тужилац. Ово без обзира на то што је неодлучивање нижестепених судова о делу тужбеног захтева за накнаду обичне штете уследило као последица погрешно заузетог става да је делимичном пресудом одлучено само о евентуалном тужбеном захтеву за накнаду обичне штете, те да је услед пропуста тужиоца да тражи доношење допунске делимичне пресуде о главном тужбеном захтеву за накнаду овог вида штете изгубио право да му се одлучи о том захтеву, односно да се има сматрати да је тужба у том делу повучена према члану 343. став 3. у вези става 1. ЗПП. По оцени Врховног суда, код тзв. неправог главног и евентуалног тужбеног захтева који се разликују само у погледу висине тражених износа, делимичном пресудом није одлучено о евентуалном тужбеном захтеву за накнаду обичне штете, већ само о делу тужбеног захтева за накнаду обичне штете (који је сазрео за одлучивање), па није било пропуста суда који је донео делимичну пресуду да одлучи о осталим захтевима, већ је одлучивање о преосталом захтеву (захтевима) опредељеног поднеском тужиоца од 19.01.2011. године) остављено за коначну одлуку (став четврти изреке делимичне пресуде). Код изнетог, након правноснажности делимичне пресуде није било пропуста тужиоца да тражи доношење допунске делимичне пресуде, а нижестепени судови су имали обавезу да овде побијаним пресудама (којима се окончава поступак) одлуче о престалом делу тужбеног захтева за накнаду обичне штете, што нису учинили.

У поновном поступку, нижестепени судови ће поново оценити испуњеност услова за преиначење тужбе из поднеска тужиоца од 20.11.2020. године, а приликом одлучивања о захтеву тужиоца за накнаду штете у виду изгубљене добити разјаснити о каквим објектима се радило, у вези са чиме ће имати у виду да је пре расписивања конкурса (на којем је тужилац остварио право градње) одлуком Уставног суда IY -

242/97 од 22.01. 1998. године утврђено да Одлука о условима и начину постављања привремених објеката на јавним површинама у градској општини Земун („Службени лист града Београда, бр. 3/97) није у сагласности са законом и да ли су и какав споразум тужилац и тужена општина имали у вези њиховог економског искоришћавања (издавања у закуп), те потом правилном применом материјалног права одлучити о овом тужбеном захтеву.

Из наведених разлога Врховни суд је одлучио као у ставу првом изреке применом чланова 406. став 1. и 407. став 2 ЗПП.

Захтев тужене за накнаду трошкова за састав одговора на ревизију је одбијен с обзиром да ти трошкови нису били нужни за вођење ове парнице, у смислу члана 154. став 1. у вези члана 165. став 1. ЗПП.

**Председник већа-судија,
Звездана Лутовац,с.р.**

За тачност отправка
заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић